HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א)[א] שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: **גמ'** פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי (ב)[ב] השוחט לשום הרים לשום גבעות לשום (א) נהרות לשום מדברות לשום חמה ולבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא [ג] הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ (ג)[ג] אמר רב הונא [ד] היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן (ד)[ד] אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה איתיביה רב נחמן לרב הונא (ה)[ה] השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אשחוטי חוץ לא ליחייב

מחתך

שנים אוחזין. זה בראשו וזה בקתו: **לשום דבר כשר.** שחיטה סתם: **גמ' זבחי מתים.** ליאסר בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה: **מיכאל ושילשול קטן.** כלומר לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שבכולן: **שילשול.** תולעת: **דאמר לשום הר.** הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב(ו) אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה:) הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מיחלפא בה וכדתנן לקמן (דף מא:) השוחט לשום נידר ונידב שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: **לגדא דהר.** למלאך הממונה על ההרים: **דומיא דמיכאל.** דלא מחובר הוא. ובעלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתיב (דברים ד) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: **היתה בהמת חבירו.** לא מיבעיא שלו דמיתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד. דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד [א]שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה כדתניא (ב"ק מ:) מן הבקר [ויקרא א] להוציא את הנעבד ומן הצאן [שם] להוציא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד:) אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דהאי בעלי חיים נינהו [ב]מיתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לחצי סימן. ובהמת חבירו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [יבמות פג:] אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו: **רבוצה.** לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבוצה ולא קנאה אסר לה במעשה: **המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה.** אפילו למזבח משום נעבד: **עשה בה מעשה אסרה.** אף להדיוט. וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף נג:) מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו [דה"ב כט] ואמר מר מאי הכנו שגנזום דאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת: **השוחט חטאת.** לקמיה [ע"ב] מפרש מאי שנא חטאת דנקט: **שלש חטאות.** בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים ששלשתן בכרת. ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם [סנהדרין נו:] וחטאת כי שחטי להם(ז) בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי:

מחתך

הא דאמר להר. שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם בסייף ואמרינן נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דכיון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה [ג]דכתיב (דברים יב) ברישיה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר היינו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מש"ה העובדן בסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה [ד]שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתחייב כדכתיב (דברים ד) וראית את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדייהו שהם תלושים[ה] המלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן (ח) במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דוראית את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מיניה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מלפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי (ב) אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בצפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים [ו] את הצפוי ואפ"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובטיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ורבנן נמי אי לאו קרא [ז] הוו שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא בעלמא (ט) וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דצפוי בעלי חיים מותרים להדיוט ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר צפויו נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב בו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"מ מתקרובת בעלי חיים לאסור וי"ל דצפוי שרי טפי דבטיל אגבייהו [ח] דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא ב"ח ומיהו נראה דצפוי ב"ח אסור אפילו להדיוט מדפריך התם טעמא דרבינהו קרא הא לא רבינהו קרא צפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כל העשוי לשמם והשתא למה לי למידק (י) טעמא דרבינהו קרא השתא נמי דרבינהו קרא תקשה ליה היאך מותר להדיוט דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיוט אסור והיינו טעמא [ט] כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה בא הכתוב דלא תחמוד לאסור צפוי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח מ"מ צפויו מותר דילפינן מכלים דלא מיתסרי כי היכי דילפינן תקרובת מכלים כדפרישית ואין להאריך כאן יותר:

רבוצה לפני עבודת כוכבים. פירש בקונטרס לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מכי אגבהיה קנייה כדאמר בהניזקין (גיטין דף נב:) אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרבילה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה:

(י) **לפני** עבודת כוכבים. אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ לא ליחייב דמחתך בעפר הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעיא הרבילה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: **כי** הא דאמר עולא. לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק דדלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דהא סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: **חייב** שלש חטאות. לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יוה"כ אלא בהני אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוציא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג.) ובחוץ לעבודת כוכבים הוי חידוש כדמוכח בשמעתא וא"ת ואמאי חייב משום שחוטי חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת וי"ל דכיון דאם זרק הורצה כדאשכחן בפ"ב דביצה (דף כ:) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ דבפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קטו.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן(ל) שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת:

אי

מסורת הש"ס

א) [לקמן מא.], ב) ע"ז מג: [תוספתא פ"ב ה"ו], ג) ע"ז נד., ד) גם זה שם, ה) פסחים עג., ו) [דברים יב], ז) [לה יעב"ץ], ח) [נ"ל במדרש רבה קהלת בפסוק וזרח השמש איתא שמונה מלאכים מנהיגים את החמה] [ראה בילקוט שמעוני קהלת א רמז תתקסז], ט) עיין ר"מ, י) עי' סוגית הגמ' דשם כי דברי התוס' בכאן צ"ע ועיין תוס' שם ד"ה ת"ל, כ) עי' מהרש"ק בספר תפארת שמואל בזה הדיבור, ל) [כדאיתא לקמן עח.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשום גבעות לשום ימים לשום נהרות: (ב) תום' ד"ה הא דאמר וכו' ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים:

מוסף רש"י

אחד לשם אחד מכל אלו. אפילו בהמה דלאו דידיה אלא דאידך ששחט לשום דבר כשר (לקמן מא.). **לשום הרים.** לשר הממונה על ההרים (ע"ז מב:). **כיון ששחט בה סימן אחד.** לעבודת כוכבים (שם נד.).

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:

קלז ב ג מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' ד סעיף [ה] ו:

קלח ד ה מיי' פ"ד מהל' שגגות הל' א [ופ"ח מהל' ע"ז הל' א ע' בהשגות ובכ"מ טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף א]:

שיטה מקובצת

א] לא משום נעבד שעשאן עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצן לתקרובת עבודת כוכבים: **ב]** (וליתסרא) [מיתסרו] והאי סימן אחד: **ג]** דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא אבד תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: **ד]** אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: **ה]** שהם תלושים והם המלאכים: **ו]** וי"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפוי: **ז]** ורבנן נמי אי לאו קרא דלא תחמוד הוו שרו מהאי טעמא: **ח]** אגבייהו והוי כנעבד עצמו: **ט]** והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

רבינו גרשום

אין שוחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרינן א) לאיסורא דימא קא שחט אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים כדבעינן לפרושי: הרי אלו זבחי מתים. כלומר ואסור אפי' בהנאה: הא דאמר לגדא. כלומר לשר של הר ודאי הרי אלו זבחי מתים: אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי בשנים אי ברוב שנים ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

א) נראה דצ"ל לאיסריה ור"ל שר של ים ועיין זה בע"ז (דף מ"א ע"ב) שבקיה איסריה לגגון ופירש"י שר שלו כמו איסריה דעניותא.